

ՄԵԳԱՌ

ՀԱՆԴԷՍ ՏԵՍՆՈՐԵԱՅ

Այլ հրատարակչի անուն 10-ին, 20-ին և 30-ին է:	Տարեկան գին է 100	ԴՐՈՒՆ:	Տանոցումը մեկ անգամ համար պողի 100 է:
Ստորագրող-ի անուն պետք է:	Վեցամսեայ " 60	"	" " " " 80 "
Կապիտալ. Ընկերությանը Ընկերության Ըն-	Սեկ Բի-ին " 4	"	" " " " 60 "
Բերդարանը, Սեկ նոր խափի վերին քանոն Բի-6.	Որ Բի-ին հաշի կրնայ ստորագրել:		Սեկ, պատկերապարտ և խոշոր գրեթե Երեմ-
Օգնական. Պ. Ղ. Գ. Պատկերապարտելի	Գործը երկուսից քառսրոց ճամբար ծախսը		ժանոցումը պողի անգամ-ի 100 է:
Հաճախող-ներ:	առնողին վրայ է:		

ՆՈՅՆԵՐԵՐ 10

Դ. ՏԱՐԻ 1860

ԹԻԻ 115

ՅԱՅ ՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սեղուին 113 Թըւոյն մէջ հրա տարակիւած ծանուցումը այլ ընդ այլոյ մեկնութեանց առիթ տուած ըլլալով մեր ընթերցողաց ումանց միտքը բժշկելու համար պարտք կը սեպենք յիշեցնել հոս, թէ այն ծանուցման մէկհատիկ նպատակը կատակ մ'ընել էր, և ով որ պարզ աչքով ու միամիտ սրտով կարդա ցած է մեր նոյն ծանուցումը, մէկէն կը տեսնէ թէ կատակէ մ'ուրիշ (Բէլանիքի) բան չընշանակէր, մանաւանդ որ մեր օրագրին ողին ընդհանրապէս կատակաբան է:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Վնոցս 4 ին Ազգային Բնդհանուր Ժողովը երրորդ անգամ գումարեցաւ ուր Բաղարա կան Ժողովը Ազգին ընդհանրութեան առջև դրաւ Ազգին նախնի և արդի պարտուց ու եկամտից ցուցակը. և զիջված պարտքերը վճարելու հինգ տարեք միջոցներու առաջարկութիւնը, Բնդհանուր Ժողովը այն մի-

ջոցներէն առաջին երկուքը մերժելով վերջին երեքը դարձեալ յանձնեց Բաղարա կան Ժողովին խոհեմութեանը անուցմէ մէկը ընա-րելու և ի գործ դնելու:

Դարձեալ կը կրկնենք ինչ որ ազգային ընդհանուր Ժողովին երկրորդ գումարմանէն ետև զրուցեցինք: Ազգային երեսփոխաններէն առանք որ ամիսը կամ երկու երեք ամիսն անգամ մը գումարվելու Ժողովին ներկայ գրա-նովելու ճանճրութիւնը կամ հոգեմութիւնը յանձն առնել չեն ուզեր՝ Ազգին աւելի մեծ շնորհք մ'ըրած կ'ըլլան եթէ իրենց հրաժա-րականը առն ու պատճառ չ'ըլլան որ տմեն ընդհանուր Ժողովը մէջ մեծագոյն մաս չը գրանդվելով գործերն երեսի վրայ մնան:

Այսչափ կը զրուցենք առայժմ և կը յուսանք որ ուրիշ անգամ մ'այս անտեղութիւնը չը պատահիր, որով մենք ալ չենք պարտաւորիր զրուցելու ինչ որ կը դժկամակինք:

Հայոց մէջ գեառ տեսնուած չէր Ժողով մը, որ այսչափ բարեկարգութիւն, այսչափ վայելելութիւն և շքեղութիւն վայելէր. և կը յաւելցնենք թէ եթէ մէկ քանի երես-փոխաններ հին ճամբով վարվելով այս Ժող-ովին բարեկարգութիւնը չը խանդարեն՝ ազ-գային Բնդհանուր Ժողովը Աւրոսական հօր տերութեանց խորհրդարաններէն և ծերա-կայի Ժողովներէն տարբերութիւն մը չը պի-տի ունենայ: Ալ եթէ ունենայ ալ նէ՛ աս պիտի ըլլայ, որ ազգային միաձեւ զգեստ մը չ'ունին հայերը և ոչ զինակիր պահապան զօ-րքեր՝ խորհրդանոցներուն դրանն առջև:

ՎԱՆՑԻ ՊՕՂՈՍ ԵՂԵԱՅԻՆ

Հնորհակալ ենք Կրօնական ժողովին, որ Վանցի Պօղոս վարդապետին Պօլիսէն փախուցնելու լուրերն պէս անմիջապէս իր առաջին նիստին մէջ նամակներ գրեց Վաստուրական գաւառին ամեն առաջնորդներուն և Վանա հարներուն սա մարտի 18, Պօղոս վարդապետը ծանր ամբաստանութեանց ներքեւ դատված և իր վրայ դրված սոսկալի յանցանաց մէկ քանին ալ արդէն ստուգված ատեն, առանց Կրօնական ժողովին հրամանացը և դիտութեանը Պօլիսէն փախած ըլլալով կ'իմա ցընէնք թէ կարգէն լուծված է Կրօնական ժողովին վճռովը ուստի և ալ այսուհետեւ վարդապետ կամ սր և է կարգի եկեղեցական մը չ'է և ոչ որ զանի եկեղեցական ճանձնընէ, այլ սոսկ աշխարհական մը: — Եւ եթէ մօրուքը պահել ուղէ՛ Ետուած բարի վայելում ապ (Մեղուն խօսքը): —

Հնորհակալ ենք Եղգային Կրօնական ժողովին, որ այսպիսի վատ հովիւ մը հեռացուց Քրիստոսի միամիտ հօտէն, որ այնչափ դալթակալութեանց և խռովութեանց ենթակայ եղած երկար ատենէ ՚ի վեր կը տառապէր:

Հնորհակալ ենք Կրօնական ժողովին թէ պէտ աւելի երախտապարտ պիտի ըլլայինք եթէ Պօղոս ախարարը հոս եղած ատեն հսկողութեան ներքեւ դրած ըլլար ու իր արդի վճիռը այն ատեն տուած ըլլար, վասն զի մի գիտէ թէ վերոյիշեալ նամակները չ'հասած Պօղոս ախարարը Վան հասնի նէ ինչէր պիտի ընէ խեղճ ժողովուրդին, ինչպէս լալով կուգան մեր Վանցի աղգայինները կը զրուցեն:

Բայց ինչ է նէ եղածը եղած է, կը յուսանք որ ալ այսուհետեւ ասանկ ցաւալի դէպք մը չ'ը պատահիր:

Եւ այս մասին Կրօնական ժողովին զրուցելիք մը չ'ունինք ու միայն Քաղաքական ժողովին հետ պիտի խօսինք հետեւեալ թրւով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս ծանուցած էինք վերջին թրւով, հօկտեմբերի 30ին իր երկրորդ Ինդհանուր ժողովը գումարելով հոն կարդաց իր կանոնները, որ գովելի և սաք վիճաբանութեամբ մը քանի մը սրբապետութեամբ ընդունվեցաւ և ընդհանուր ընկերութեանն ստորագրվեցաւ այն շքեղ հանդէսին մէջ:

Հոն ատենը բացող, և ամենուն սիրտն ՚ի նոյն վայրկենին յաղգասիրական բարեգործութիւն վստող գեղեցիկ ճառն ու ընկերութեան կանոնները հրատարակելը ուրիշ ատենի թողլով՝ հիմայ կ'իմացնենք ընկերութեան անդամներուն, որ առաջիկայ կիրակի, օրը ամայս 13ին ժամը 5էն մինչև 6 հոն ամբողջ գտնովին, որպէս ընդհանուր ժողովոյն գիւտնն ու ընտրողական ժողովը կազմով ընդհանուր քուէարկութեամբ և ապա տնօրէն ժողովը, որպէս զի օր առաջ գործի ըսկըմի:

Եւս առթիւ կը խնդրենք ընկերութեանս արգոյ անդամներէն, որ գործին մեծութիւնը, կարեորութիւնը և փափկութիւնը լաւ մը խելամտելով իրենց խղճին ու մօքին ցուցած անձերուն տան իրենց քուէն, անանկ անձինք ընտրեն պաշտօնեայ այս ընկերութեան որ փափաք և անձնանուիրութիւն ունենան գործոյն յառաջադիմութեան և ողջմտութիւն ու խոհեմութիւն այն գործոյն ՚ի բարին յառաջադիմութեան:

Եղգային անցեալ դէպքի մը լայն պատճառաւ թիֆլիզի աղգասէր Հայոց մէկ խընջութին մէջ գեղեցիկ և աղղու ճառ ու երգեր կարդացված ըլլալով՝ կը փափայինք զանոնք մեր ընթերցողաց հաղորդել:

ՃԵՒ

Բոտ Դաւթական ձայնին, թէ «միթէ որ ննջեցին ոչ ևս յաւերցուցու յառնել նամ»: Ի հարկէ քրնիւ հեռանքն է արթնութիւն ու սթափումն: Սկիզբի ճամաձայն մարգարէին, որ է մինչու հիմի մեր աղգը քնած էր յաւիտեական քնի մէջ ընկղմած, բայց Ետուածային կամօք սթափեցան, իրանց բարեկամը ու թշնամին ճանաչեցին ինչպէս որ նորերումս Պօլիս Հայք իրանց սուրբ օրէնքների հախառակորդների դէմ զինուորեցան քնական զէնքով, կուրծքը ճախտեցին հաւատով, թշնամու խնդրով ուղարկած զօրքին որպէս անառիկ ամրոց, ձեռները սրի և հրացանի տեղ իրանց սրտերը, որպէս հրամայող զօրապետ: Էն զօրքին որոնք հրացանով և սուկններով (շտիկ) կամէին խոնարհացնել և չթոյլ տալ իրանց սուրբ Եղգային իրաւունքները պահպանել: Հայք միանալով մէկ հօգի մէկ սիրտ միտք բերելով իրանց նախնեաց քաջութիւնները, կանգնեցան որպէս ակոյեան, վերաւորվեցան, ոմանք ևս առ Ետուած փոխեցան

իրենց հայրենեաց փառքի և պարծանքի համար: Աբրահամ անանիայի համար է ածել սուրբ վարդապետան Եղիշէ, թէ « մեծ պարգև է սպասում նրանց համար որոնք ընկնում են սուրբ եկեղեցւոյ համար »: Այո՛, քաջ՛ն Արդանանց դասը պիտի դասակուին որոնք բրարիոն ծաղիկներով և պարծանաց դարնայ պսակով պիտի ճեմին երկնային լուսեղէն յաղթական կամարումը: Ահա լսեցիք Հայոց մանկաիք որ բոլորովին չ'է ստուել Հայկայ և Արամայ և բոլոր գիւցազանց աղնիւ արիւնը Հայոց երախների մէջ որ պէս գազախով ծածկած դարաւոր կայծ արդէն փաւ փլուծէ:

Եստեղի Հայք աղքատիրական հոգւով զգուծէն որպէս թէ Տղմուտ գետի ափ Աւարայրի դաշտում քաջ և անձնանուէր Արդան Սամիկոնեան Արախանի բերդը դարաւոր փոշիների տակ ծածկած և գիւցազանց արիւնով ներկած մէկ թիզ տեղը՝ չորս Հայի արիւնով դնած են. թափած արիւնի տեղ բուսած ծաղիկները միաբարբառ դնումին թէ մերձեալ է Հայոց դարուն. և սարկութեան լծի տակից աղատ ուելու հոտէ բուրում զեփիւռը ամենայն տեղ և ազգասէր հայք չ'են սխալում որովհետեւ երեւում են հայրենասիրական արծարծուող եռանդներ:

Չեղեմ ասում ձեզ Հայք, օրինակ առէք Պօլոյ Հայոցմէն, հարկաւոր տեղը զոհեցէք ձեր կեանքը ձեր հաւատուց և ազգութեան համար կրկնումեմ Դաւիթ մարգարէի ասածը թէ « միթէ որ ննջիցին ո՞չ ևս յաւիտեցումս յառնելո՞ւ: Կեցցեն Պօլոյ ազգասէր Հայք »:

Ահա ձեզ մեր երգած երգերը որ մերանի հայկազունք նստած սեղանի վրէն հացկերութեան ժաւանակը երգեցինք և բաժակները ձեռներնուս շրխիւ շրխեացնելով թրխի թրխեացնելով, ծեծեացնելով, կըկըացնելով, պար դալով, վեր ու վար թռչելով և ծու ծուլ անելով կոնձեցինք բաժակները վերաւորեալներու կենացը և առ աստուած. փոխաձնելու ու զորմադարս:

Հայրենասէր Արամանք
Ձի կայք 'ի բուն ընկղմեալ
Բացէք զաջս ձեր հոգեկան
Տեսէք զօր ձեր ժամանեալ:

Ո՛ւր են փառք, ձեր ձեր նախնեաց
Ո՛ւր են պատիւ վեհ արանց
Որք զաշխարհ Հայաստանեայց
Լցին պարուք դիւցազանց:

Յառաջ մատիք խնձ լսել
Շառաւիղք քաջին Հայկայ
Ես կամիմ ձեզ արդ պատմել
Չազգասէր գործս Վարդանայ:

Որ զգլուխ իւր կենօք չափ
Եդ 'ի փրկանս իւր ազգի
Եւ կնքեալ զայն իւր արեամբ
Եղև փրկիչ հայրենի:
Սոսկով պայծ Պամատ — քալիպա երգարանից:

Թէ իմ ալեոր հերքս սենային
Ու ժա խնձ հետ դար կարիճ դառնայի
Նժոյգ ձի նստած պէխս ոլորած
Ձեռս սուր առած ես դաշտ կերթայի
Ես դաշտ կերթայի դաշտ Աւար այրի
Ողողած ցողած Հայոց արիւնով
Աղբ իմ սիրական դու աղբ Թորգոմեան
Քու կորցրած թագը քեզ յետ կտայի:

Կասէի Հայոց օրիորդներին
Ճախեցէք հագի ձեր թանգ շարերը
Թողեցէք պաճուճանք զարդ մարգարիտներ
Ժանգստած ու բուրդ են մեր թրերը
Տուէք բեհեզեայ մեզ ձեր շապիթը
Որ մենք փաթաթեանք մեր վէրքը
Վերակապ հիւսեցէք դուք ձեր մազերից
Այդպէս յայտնեցէք դուք մեզ ձեր սէրը:

Թէ ես լինէի հարուստ մեծատուն
Մնտուկներս լի ոսկով արծաթով
Շատերի նման ես չէի երբէք
Լինել ազգասէր ունայն խօսքերով
Շամբանեայ գինւոյ տեղ
Կառնէի գնտակ ու վառօդ
Մնվախ համարձակ կերթայի հանդէպ
Հայ ասեաց ազգին անթիւ զօրքերով:

Եթէ լինէի ես երկրի իշխան
Կրտայի զօրքիս սաստիկ հրաման
Շուտաբայլ երթալ դէպ 'ի Հայաստան
Խղձուկ Հայ ազգին լինել օգնական
Եւրոպ յԱսիայ արեան գետերը
Կը վաղեցնէի հեղեղի նման
Մինչև որ թագ, գահ ու աղատ կրօն
Ինձնից չստանար թշուառ Հայաստան:

Բայց եթէ մի օր, մի ժամ, մի րոպէ
Ատուած լինէի մեր հողագնտին,
Ինչ սուր պաքներ պիտի չող տայի
Մեր արիւնարբու թշնամեաց դնդին:
Նենգ պալքիչի, Քուրտ մոլի, Պարսիկ ռեսերիմ
Դարաւոր սոսիս դու Յոյն կրօնամոլ
Գիտցէք որ իմ երկապրի սրից
Անվառ չէր պրծնիլ ո՞չ մի ձեր որդին

1854 օգոստոս 27 Աղթաւէր լազիւց:

ՄԱՍԵՂԱՆՈՐԱՅ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

Նոյեմբեր 42 ին ժամը 4 ին ասեանք. բացվեցաւ : Պարօն նախագահը չորս խօսքով յայտնեց ինչ բանի համար, որ ժողովը եղած էր :

— Եւ ինչ որոշում պիտի տանք ասոր :

— Ինչ որ անցած օր չարչին Վճը չէշմէին քովի Մահալէպիճիին խանութը որոշեցինք :

— Խօսք կուզեմ Պ. Նախագահ : Բնչու պահք օրերը կաթով կ'եփէ կոր :

— Որովհետեւ կաթը հիմայ շատ աժան է :

— Եղէկ ա՛, հին ատենէն մնացած պարտքերը մեր ինչ Լալէֆէն է. ով ըրաւ նէ՛ ան թող վճարէ :

— Բայց պարտքը ընդհանուրինն է. ոչ անոնցն է ոչ մերինն է :

— Ուրեմն մէկերնու ալ չ'է. ուրեմն մէկը պարտք չ'ունինք. ուրեմն ատոնց վրայ մտածելիք ալ չըկայ. ուրեմն հոս նստելու հարկ չըկայ. ուրեմն եփենք երթանք :

— Խօսք կ'ուզեմ Պ. Նախագահ. ինչու այս տարի ամուսինն հարիւր օրան 40 էն 65 ի ջատկեց :

— Այո՛. բայց գիտնալու էք Պարօն, որ ձեր այդ ըսածը սիւլիսիսնէկին օրը հինգ անգամ հաղիւ մէջէն անցած ու դարձած մաղովը մաղված է : Ներեցէք Պարօն, պէտք է գիտնալ որ մեր ժողովը ընդհանուրին կողմէն ընտրված անոր վճիռներն ալ անդառնալի է :

— Խօսք կ'ուզեմ. այս տարի կաքաւները ինչու չ'են յաճախեր :

— Որովհետեւ կաքաւները ու պարահանդեսները ձմրան մէջ կ'ըլնան. և մենք ալ հիմայ ձմեռէն երկուկէս կանգուն հեռու ենք :

— Բայց Պ. Նախագահ, ներեցէք համարձակութեան, կուզեմ գիտնալ թէ՛ կարիւ պալատի այս վայրկեանին ո՛ւր կը դըմարվի :

— Նոտարակցայ եղբք, որ ձմեռը մօտ ըլլալով հիւսիսային բևեռը որսի գայեր է :

— Խօսք կ'ուզեմ Պ. Նախագահ, ինչու Նրատի գետին վրայ կամուրջ չ'են դնել ու ըստերով կ'անցնեն ամեն ճամբորդները :

— Սակայն ըստ որում մեր Քաղաքապետան ժողովը պատասխանատուութիւնը իր վրայ՝ առնելիւր և ըստ որում անդիէն ալ Տանուաիրական ժողովը վարայ չ'ունինք, սա մեռելը ով պիտի թողէ կը պօռայ և ըստ որում ելումուտի վրայ եղողներն ալ մանեղ դադրեցնելու վրայ են, ինձի այնպէս կը թըւի որ այս եղանակներուն որոշումն ալ անոնց ձգելը խորհրդաւոր պիտի ըլլայ : Ետք վրայ գիտողութիւն մ'ընող կայ նէ՛ թող զրուցէ :

— Խօսք կ'ուզեմ Պ. Նախագահ. բօրթուքաները ինչու այս տարի ուշ մնացին :

— Պարօնին խօսքը կրկնելով՝ զարմանքս յայտնելու ետքը կ'իմացնեմ թէ անուշիկ մանները արդէն ելած ըլլալով՝ ալ բօրթուքաները փնտռելու կարօտութիւն չըկայ, որովհետեւ Սպանիային քովին է :

— Ներեցէք Պարօն Նախագահ. մի թէ այսչափ մարդիկ խելք չ'ունինք որ այս բանին որոշումը մենք չ'ընենք պիտի ու քանի մը հոգիին խելքին պիտի թողուր :

— Խօսք կ'ուզեմ. ի ստեղծմանէ Աշխարհի մինչև հիմայ քանի՞ ամբ են :

— Չ'է նայէ զրուցեմ քեզի մէկը այդ մեծ գործին պատասխանատուութիւնը վրանիս կ'առնենք՝ սա սրայմանով միայն որ ընդհանուրութիւնը մեզի օգնականներ եւեցընէ :

— Խօսք կ'ուզեմ :

Ս'է՛ շունչ մը ամեն իողէն : Նախագահը Բոլոր ո՛րով զանգալը կը շարնէ :

— Խօսք կ'ուզեմ :

— Բենէ առաջ խօսք ուղղ կայ. դուն քիչ մը կեցիր :

— Ինչ յանդգնութեամբ Պօնտէն Նիա կարա գետին վրայէն չաւանները կոտորեալով անցաւ :

— Այո՛ իրեն պէս խենդ մըն ալ կուսկը տուած :

— Բայց խնդիրը հոն չ'է : Խնդիրէն չը հեռանանք :

— Այո՛ այո՛. այս տարի Հայերը մեծ պահքին նօհուտ թօփի շինելու են մի : Խնդիրը ահա ասոր վրայ է կարծեմ անշուշտ անտարակցայ :

— Խօսք կ'ուզեմ Պ. Նախագահ. ատոր ստիպում չըկրնար ըլլալ. ուղէ նէ կուտայ, չ'ուղէ նէ չըտար :

— Ետք ըսելիք չըկայ :

Այն իողէն շունչ. ասպիկ ծափահարութիւն. Նախագահը զանգալը կը հնչեցնէ շարունակ :

— Բայց պէտք է որ կարգով խօսինք :

— Ս'ենչև կարգը մեզի գոյ նէ իրիկուն պիտի ըլլայ :

— Բայց այ՛ :

— Խօսք կ'ուզեմ :

— Խօսք կ'ուզեմ Պարօն Նախագահ. ինչու մուշմուլան խամ կը ծախեն ու Բօրթուքան լիւրիւր լալիւ օլը կ'ըսեն :

— Բայց խնդիրը հոն չ'է : Չ'եմ գիտեր թէ ես խօսքս չ'եմ կրնարիւր հասկըցընել, չ'է :

— Ոչ ոչ. շատ աղէկ հասկոտանք. և եթէ

նութեան նշան է, եթէ վէճը օրինաւոր սահմանէն դուրս չ'ընկնէ և իրաւասէր կողմը յաղթանակը տանի :

Դադարեալք մը որ կ'իյնայ, զարթնուլ և քալելը կը յայտնէ, կ'ըսէ Վ. միւռնիցի բանասէր մը : Սա կայն մենք կարծէինք թէ Օ. միւռնիցի ժողովուրդը այնքան աչքը բաց և փորձառու է որ այսուհետեւ խռովութեանց և երկպառակութեանց փոքր չ'ընկնիր, և թէ այնքան ազատամիտ և ուսումնասէր է որ իրեն համար ՚ի վաղուց հետէ լուծուած և հինգած խնդիրներ են լուսաւորութեան և նախապաշարմանց, ազգային օգտին և անձնական կրից զանազանութիւնները : Ինչպէս չ'ենք երեւակայեր որ հարուստ եկամուտով վարժարան մը կառավարելու հանձնարը չունենան և նոյն վարժարանը անհմուտ հոգաբարձուաց տեսչութեան ներքեւ, առանց դաստաւուաց և կանոնադրութեան՝ երեսի վրայ թողուն : Սաստիկ վերաւորել էր բոտ մեզ մեր Օ. միւռնիցի եղբարց ինքնաւարտութիւնը եթէ մտածէինք անգամ որ անոնք յաւիտեան մէկ լրագրով պիտի շատանան, լրագիր մը որ շատ տեղ հինութեանը համար իրերեւ ինչպէս սովորութեամբ կը պաշտօնէի, և պիտի ինչն Ս. ինչ հալածեն և քարկոծեն իր ազատախօսութեան համար : Սենք զանոնք մենէ աւելի արագընթաց կը կարծէինք յառաջդիմութեան ասպարիզին մէջ, մենք անոնց ազատ պարագաներուն և կացութեան բաղձանք կը քաշէինք, մենք շատ բան կը յուսայինք անոնցմէ մենք Վ. մի, մի' գովէք զմեզ կը պօռան ականջէս վար, Օ. միւռնիցի հասարակութեան ղեկավար մասը, մի' գովէք : Եւսի՛ ձեր գովասանքը զմեզ աւրեց, մեր մտաւարտութիւնը աւելցուց, մեր նախնի ազգասիրական եռանդը մարեց և համբաւցն թմբուկը մեծ ու սուտ ձայներ հանելով մեր վրայ հեռուէն ձեզ անուշ եկաւ : Եւսի՛ լուսոյ անուշ ու շողմարտող գգուանքը մեր դափնեայ պսակներուն վրայ այնքան քնացուց զմեզ որ անոնք չորցուց, մեր արտաքին վերաց վրայ այնպիսի թմբուկական սարկանի մը քսեց որ անոնց ցաւը ներս զարկաւ և զմեզ այնպիսի կերպարանքով ներկայացուց մեր արեւակցաց որ անոնք զմայլեցան մեր վրայ, թէ և մենք նոյն կերպարանքը չ'ենք դանկիր առ մեզ :

Վ. մի, դիւրին է ազատամիտ կոչել զմեզ, սակայն դիտէ՛ք արդեօք որ սոյն ազատութիւնը չ'է թէ շատերուն մոտաց և համազմանց սկզբունքն են, այլ անոնց ընդուաց և վարուց անձուկ շունչն ու փայլուն ներքը : Գեղեցիկ բան է աչք բաց, փորձառու և միաբան ըլլալը, սակայն ինչպէս համբի՛մ այն մանր մունր և ինչնայեալ կուսակցութիւնները որ Օ. միւռնիցի պէս փոքրիկ բաղաբի մը փոքրիկ հայ ժողովուրդը ալ աւելի կը պզտիկընեն, կը տկարացնեն և ազգային զօրութիւնը կը փարատեն

Ուրեմն ժամ է որ այս զօրութիւնը կենդանանայ : Ս. Ս. Երոպեան վարժարանը, որ Օ. միւռնիցուց մտա-

ւորական վեճակին փորձաքարը և հայելին է, իր ներկայ անտանելի անկարգութեամբը մեծ առիթ մի տուաւ հասարակութեան որ սթափի փոքրագութիւն մէկդի թողու, լուսաւորեալ անձանց միանայ և ամէն խնդիրքի տակ ճգմելով վաղէ հասնի իր իրաւունքը գտնէ և Ազգային կառավարութիւնը ձեռք առնու : Եւս բնական արիութիւնը կատարելու համար Ազգային Սահմանադրութիւնը, որուն հրահանգը արդէն ստացած պիտի ըլլայ, իրեն օգնութեան կը հասնի : Հին դաւեր, հին եղծմունքներ, անկախութեան անկանոն սէր մը, Եւսայեա և չորայեա պիտի վերանան : Ս. Ս. Երոպեան վարժարանը կարգի պետք է որ մտնէ, կախեալ գործերը լրանան, Սահմանադրութեան շուքին ներքեւ ազգային ոգին աւելի զօրանայ, ծաղկի և Օ. միւռնիցիք իրենց բնական աջալընթութեամբը նորէն առաջ անցնին և իրենց հեռաբնակ եղբարց բարի օրինակ և գրգիռ ըլլան :

Ինչպիսիք, մեծարգոյ խմբագիր, որ այս նամակիս անկիւն մը շնորհէք ձեր պատուական թերթին մէջ, մնամ և այլն :

Կ. Պօլս, 1860. Նոյն 10

ՀԵՅՈՑ ԵՐԳԻ

ԼՈՒՍԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐ ՍՈՒՐԲ ԹԱՂԱՎԱՆԻՉՆԵՐԻ

ԴԱՐԸ

Այս թարգմանիչքը դարձան նոյնպէս հայկական մատենադրութեան ընտիր հեղինակները, նոյա թարգմանութիւնքը, զոր օրինակ աստուածաշունչ գրքի, իւրեանց մարտը և անսկիւնէ ռձով փառաւորութեան մինչև այսօր որպէս ընտիր գաղափարք հնարիս հայկաբանութեան : Պէտք է ասել այս անգ, որ արագան նիւթը որ մշակուածին մեր թարգմանիչքը յառաջացուցել է նոյնպէս մի համարձակ, ազատ և գեղեցիկ լեզու, Նոյն պատճառքը յառաջացուցել են նոյն ներգործութիւնքը և միւս ազգերի մատենադրութեան մէջ, զոր օրինակ գերմանական ազգի :

Առաջին գրքը որ յունական լեզուից թարգմանել է դէպ ՚ի հայ բարբառ, միտ գնելով ժամանակի որպիսութեանը և ժողովրդի անմիջական կարօտութեանը, պետք է լինէր աստուածաշունչ մատենը : Դադար ժարպեցու մեծակշիռ պատմագրութեան մէջ կարգուածը ահա, որ երանելի տղամարդ Մարտիկ տարծաղայն, հայկական մատենի գիւտից յառաջ, նուիրում է մի երկարաժամանակեայ մտածութիւնը ազգի պիտոյքներին և օր ու գիշեր որտեւ է նորա հային, տեսնելով Հայաստան աշխարհի մանուկների չարքարանքը, որ մեծ ծովաբով և հեռագնաց ծանաղարհորդութեամբ և երկրարտու ժամանակով մաշում են իւրեանց օրերը ստորի գիւտութեան դպրոցների մէջ. պատճառ, Հայոց քրիստոնէութեան առաջին դարումը, եկեղեցական ժամերգութիւնքը և սուրբ գրքի ընթերցումը փութերի և եկեղեցիների մէջ կատարվում են աւորի լեզուով և ժողովուրդը կարող չ'էր ոչինչ հասկանալ և օգուտ բաղել այդպիսի օտարախօս կրօնադաշտութիւնից : այն պէս որ թէ բաղմութիւնը և թէ ուսուցիչքը աւայն և դաւաճելի հրաժարվում են եկեղեցուց, յոգոց հանելով և հաւա-

(1) Տե՛ս Հիւսիսային թիւ 2.

չեղով գործնական իւրեան երկուստեք սնտոի ջանքը: Մերօրոյեան տառերի գիւտից և կարգաւորութենից յետոյ կարելի էր բանալ ազգային գործոցն, որին և ցանկանում էր ժողովուրդը, բայց որում, ինչպէս ասում են Պարպեցիներ, ամենայն անձը փախուցում էր ուսանել հայերէն գիտութեան, որպէս մի կաւարից դէպ ի լոյս աղբալիլ տարի տանձանքից: Հայաստանի հայրենասէր մարդիկը մի փոքր հեռաւոր լինելով քան թէ այժմեան Հայոց ազգը, նկատեցին իսկոյն, որ անօգուտ էր կարգել գործոցն: Եթէ չկային ուսանելի գրութեան, և ինչ պիտոյ է ուսանելին կամ մանկուհիք կամ ժողովուրդը, և թէ քրիստոնէութեան գրաւոր յիշատակարանքը, եկեղեցւոյ տարբեր կապերէն չկային դեռ ևս հայերէն լսողութեամբ: Այսպէս ահա վերահասու եղան թէ ժողովուրդը և թէ նորա ուսուցիչքը որ հարկաւոր էր Հայոց քրիստոնէական դատարան կրթութեան համար, նոյն և յաւաք թարգմանել աստուածաշունչ գիրքը յայն լեզուից դէպ ի հայ բարբառ: Այս մեծ գործին ձեռնամուկ լինելու ասում են Պարպեցիներ—զը համարձակիցեալ ոչ երանելի Մաշթոցը և ոչ նորա ընկերակից պատուական քահանայքը, որովհետեւ չէին այնքան գիտնալէս տեղեակ յունարէն ուսման. և այդպէս գործը միաբան աղաւաղելով թէ հոգեւորներ, թէ նախարարներ և մեծամեծ տաճարային և թէ նոյն իսկ Վառձապուհ թագաւորի կողմից յանձնում են Սահակ պարթեւացու աշխատասիրութեանը: Մեծ իմաստ, քաջ յաւաքեալ Սահակ մեծը կամաւոր յօժարութեամբ տալով իւր անձը այդ գործին, որ ու գիշեր անկէհեր ջանալով թարգմանում էր կտակարանքը, սուրբ հոգու աղբեցութեամբ ճշմարիտ մարգարէների բերանով խօսեցածքը և վերջացնելով կնքում է իւր աշխատութիւնը: Նոր կտակարանի լուսաւոր և կենսատուր քարոզութեամբ: Չորմանք է, որ այս մեծ հոգեւոր վաստակը, որ Պարպեցիներ ընծայում են Սահակ պարթեւացուն, Մովսէս Խորենացու պատմութեան մէջ գրքը 5 երես 498, ընծայում են: Մերօրոյ Մաշթոցին և նորա աշակերտ Յոհան Եկեղեցյալիին և Յովնէի Պաղնացուն: Քերթնաւոր խօսքերը այսպէս են. «Մերօրոյ Հռոմէոսի հետ միասին կերպաւորելով Հայոց գիրքը, փոխադրում են հայերէն աթուրքը, հեռեւելով հեղինակաց փանկերի անօխալ յարմարութեանը, և իսկոյն ձեռնարկում են թարգմանելու սուրբ գիրքը, սկսանելով Առաքելից, բոլոր քան և երկու յայտնի գրքուածքը աստուածաշունչի և նոր կտակները փոխում են դէպ ի հայ բան, նա և իւր աշակերտները Յոհան Եկեղեցյալի և Յովնէի Պաղնացի ու Չորմանք է, որ երկու ժամանակակից հեղինակք, որոնց պարտ էր ամենայն աստուգութեամբ տեղեակ լինել մի այդպիսի մեծ իրողութեան որ եղել է իւրեանց մտաւայելքում, այլևայլ խօսք ու զրոյց ունին իւրեանց գրութեանների մէջ, թէպէտ հայկական տառերի գիւտի մասին ամենին համաձայն են միմեանց մինչև նոյնաբանութիւն, այս ինքն նոյն բանը նոյն բառերով պատմելով: Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը որի վաստակն է աստուգութեամբ, Սահակ մեծի, թէ Մերօրոյ տարթնացու, ուրեմն չգիտեն ինքեանք Հայք և պիտոյ է դորան սեփականեն որպէս ընդհանուր պարձանք իւրեանց «սուրբ թարգմանիչք ու անունով յայտնի մարդերին: Մեր կարծիքը այսպէս է, որ Հայոց աստուածաշունչ գրքի թարգմանութիւնը մի մարդու աշխատութեան վաստակ չէ. այս խօսքը կարելի է ապացուցանել ոճի անհաւասարութեամբ Աստուածաշունչ գրքի զանազան հատուածների մէջ: Բայց թէ որը որ հեղինակին է պատկանում, դժուար է վրձնել այդ բանը մինչև եղած չէ գիտնալէս հիմնաւոր քննութիւն և համեմատութիւն: Հայոց Աստուածաշունչի թարգմանութիւնը լրանում է 410 թուական. քրիստոսից յետոյ, Վառձապուհ թագաւորի օրերում և է մինը ամենահին թարգմանութեններից, զինի տարի թարգմանութեանը որին ասում են Բեշխա: Դատողութեամբ այն հայագէտ Եւրոպացոյ որ փոքր ի շատե՛ ծանօթացել են մեր աստուածաշունչ գրքերի թարգմանութեանը, համարվում են «հաւատարիմ» ասանդ, հայկական լեզուի մէջ թարգմտած, այլ և թագուհին բոլոր

թարգմանութենների ու և արդարեւ ոչ մի լեզու այնպիսի խորին հաւատարմութեամբ կարողացել չէ ստանալ իւր վնայ եօթմանառն թարգմանիչների հեղինակութիւն հին կտակարանի և աւելի նոր յունարիտո նոր կտակարանի կնքը ինչպէս հայկական: Նիւթը լինելով սուրբ և զգուշալի. Հայոց թարգմանիչքը ամենայն կարելի ճշգրտութեամբ փոխադրել են յունական գաղափարը, բայց առ բառ թարգմանելով ամենայն բան, այնպէս որ ասանց յունական լեզուի գիտութեան անհնարին է կատարելապէս հասկանալ Հայոց աստուածաշունչը, յիշալի, շատ օտար օճեր այդ գրքի մէջ համարադրեալ տալիս լուծումը ընտելացել ու հեշտացել են թէ հայ ժողովրդին և թէ հայագէտ ուսումնականին, բայց դոյս աղբեւոր—ինչպիսիք թէ շինացած—մոռւմ միշտ հեղինակներ և հեղինակացած ու սխալմա հրեաներ: Հայոց գիտութիւնը, բայց թէ մի օր բացվելին դորա դրուներ—այս խօսքերս ասում ենք պարզ գր. ներքի այն կարող մարդերի հոգաւ վերայ որ ունեն ձեռքումը հնարք յաւաքացնելու այդ գործը—մի օր վկայութեամբ կը հաստատեն մեր տաճանքը, որ մինչև այսօր ուրանում է իր գանդաղիւտ և զիւրաւոր տգիտութիւն:

Հայն ընդ հոսս:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Մահմուտ բաշա փողոցին վրայ Բիւրքճի խանը վերի յարկը Իսկիւտարցի Չաբրէան Ս. Պ. Գեորգիին սենեակը ամեն անգամ մուշտակ (բիւրք) 1 լիւրացին մինչև 300 լիւրանոց աժան գինով կը ծախվի: Բանց տէրը մօտերս այս գործէն ելնելու միտք ունենալով խիստ աժան գինով պիտի տայ:

Պաւստայի բժշկական դպրոցներէն ելած և բաւական ատեն Վերիգայ իրենց արհեստը բանած թօնթի և Պեռժուէն անուան վարպետ բժիշկները պատիւ կը համարին ծանուցանելու արգոյ հասարակութեան, որ ելքերական գործիքով ամեն հիւանդութիւններ բժշկելու կարող են և իրենց բազմամեայ փորձերը մեծ համբաւ հանած են ամեն տեղ և գրեթէ միշտ յաջողած:

Լսոնց յանձնրված հիւանդները ամենևին թէ ներսին և թէ դրսին դեղ առնելու կարօտութիւն չ'ունին:

Այս երկու բժիշկները կը գտնուին Ստամբուլ, 1 ալելի ճամփային դէմը Երաճա մէսքիստ լուսած թաղը կամ թօքրադ ոսդաղը լուսած փողոցին մէջ Բէշարմալճեան Գրիգոր Երային վարձու տուած տունը:

Լսոնք թէ հոն իրենց տունը և թէ կանչված անդերը կ'երթան հիւանդ նայելու Ուրբաթ օրերն ալ ժամը 5 էն մինչև իրկուն ձրի կը նային իրենց տանը մէջ:

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏԵՕՐԵՆ

Յ. Գ. ՍԵՎԱԾԵԱՆ

Ի ՂԱԼԱԹԱ Կ. ՊՕԼՍՈՑ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻԷԷԵՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՑ ԳՈՂՈՑ ԹԻՒ 17

Յ. ՏԵԲԵՆԵԱՆ ՎԵՐՈՒՄ

- Ի՞նչ է ատ. ո՞ւր կ'երթաս կոր.
- Վարժապետութեան վկայական առնելու.
- Եւ ատ ընծաները ինչ է:
- Անկարողին ճարը ատ է: Ես ասոնցմով շատ հոգաբարձուներու սիրտը վաստկեր եմ: